

Lausunto ehdotuksesta jätehuollon palvelutasoksi 2025–2027

Joensuun ympäristönsuojelun lausunto

Selostus:

Joensuun alueellinen jätelautakunta on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta jätehuollon palvelutasoksi vuosille 2025–2027. Lausunto on pyydetty antamaan 22.11.2024 mennessä ja toimittamaan osoitteeseen jätelautakunta@joensuu.fi Lausunnon antamiselle on saatu lisäaikaa.

Jätelaissa ei ole erikseen annettu määräyksiä jätehuollon palvelutasosta. Lain mukaan jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa. Palvelutasolla tarkoitetaan yleisesti sitä millaisia ja missä laajuudessa jätehuollon palveluja kuntalaisille tarjotaan. Kunnan jätehuolto- palveluille on jätelain 34 §:ssä määritelty laatuvaatimukset. Nämä laatuvaatimukset ohjaavat myös palvelutason määrittelyä. Yleisemmin palvelutasoa voidaan tarkastella myös huomioimalla tuottajavastuun kautta järjestettävät jätehuollon palvelut ja kunnan toissijainen jätehuollon järjestämisvastuu. Jätehuollon palvelutasoa on päivitetty edellisen kerran vuosille 2022–2024.

Palvelutasoon esitetyt muutokset

Muun muassa seuraaviin palveluihin esitetään muutosta:

- biojäteastioiden pesupalvelu muutetaan maksulliseksi, ja pientalojen (1–2 huoneiston käyttämät) biojäteastiat pestään vain asiakkaan tilauksesta
- muutoksia vaarallisen jätteen vastaanottoon
- isokokoisten jätteiden noutopalvelu, vuokralavapalvelu ja peräkärryn vuokrauspalvelu sekä jäteastioiden ja kompostoreiden myyntipalvelu lopetetaan
- jäteasemapalveluiden palvelutason päivittäminen nykytilannetta vastaavaksi.

Jätelain mukaisen valvontaviranomaisen, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, kannalta palvelutaso vaikuttaa valvontatehtävien määrään ja resurssien käyttöön. Huono palvelutaso sekä jätehuollon palveluiden heikko saatavuus lisäävät yleisesti roskaamista ja muita väärinkäytöksiä, kuten jätteen laitonta käsittelyä sekä vaarallisten jätteiden jättämistä luontoon. Tämä puolestaan lisää valvojan viranomaisen työtehtäviä ja voi johtaa hallintopakkomenettelyyn käyttöön. Hyvä palvelutaso (sekä palveluiden hyvä saavutettavuus että palveluiden kattava taso) puolestaan vähentää valvonnan tarvetta ja edistää myös jätelain tavoitteita.

Seuraavassa on käyty läpi palvelutason eri osa-alueita ensisijaisesti ympäristönsuojeluviranomaisen näkökulmasta:

Vaaralliset jätteet

Vaarallisten jätteiden vastaanoton osalta olennainen asia on, että vastaanottopalvelu on helposti saavutettavissa. Kiertävän keräyksen saantoja tulee seurata ja kehittää vastaanottoa sen perusteella. Ympäristönsuojeluviranomainen toteaa, että keräyksellä estetään vaarallisten

jätteiden levittäytyminen luontoon, mikäli vaarallisten jätteiden keräystä järjestetään tehokkaasti. Vaarallisten jätteiden osalta itsepalvelumahdollisuuksia tulee kehittää entisestään. Aktiivisella ja monikanavaisella neuvonnalla ja tiedottamisella tulee lisätä edelleen tietoisuutta vaarallisten jätteiden vastaanottopalveluista.

Isokokoiset jätteet

Jätehuollon palvelujen ja toimintojen saavutettavuutta tulee kehittää edelleen. Valtaosa isokokoisista luontoon päätyvistä jätteistä on peräisin talouksista, jotka eivät halua tai käytä lähtökohtaisesti noutopalvelua taloudellisista syistä tai palvelun olemassaolosta ei tiedetä. Noutopalvelun ja vaihtolavapalvelun lopettaminen nähdään ongelmallisena, sillä palvelu hajautuu ja samaa palvelua ei saada enää kunnalliselta jätehuoltoyhtiöltä. Miten asiasta viestitään ja miten kuntalaiset saavat tiedon noutopalvelua tarjoavista toimijoista? Noutopalvelua tulisi lähtökohtaisesti parantaa, jotta houkutus isokokoisten jätteiden viemiseen luontoon vähentyisi. Jos noutopalvelua ei enää jatketa, kuinka voidaan turvata se, että vastaava palvelu on jatkossakin saatavilla juuri tätä palvelua tarvitseville?

Poltettavan jätteen kiinteistökohtainen keräys

Palvelutasomäärittelyyn tulisi lisätä selvitys astiapunnituspalvelusta, eli jätteen painoon perustuvaan laskutukseen ja seurantaan siirtymisestä. Vielä ei ole edellytyksiä siirtyä tähän palveluun, sillä se edellyttää myös talvikaudella toimintavarmaa luku- ja punnintajärjestelmää. Jätteen painoon perustuvaan laskutukseen tulisi kuitenkin valmistautua ja pyrkiä palvelutason aikavälin loppukaudella. Selvityksen voisi aikatauluttaa vuosille 2026–2027.

Jättemäärien seurannan kehittämisen voisi lisätä yhdeksi kehitettäväksi asiakokonaisuudeksi. Edellä mainittu astiapunnitus kulkee käsi kädessä jätteen määrän seurannan kanssa. Tällä hetkellä asiakkailla ei ole mahdollista seurata muutoksia tuottamansa jätteen määrässä. Laskenta on mahdollista tehdä astian tilavuuteen ja tyhjennysväliin perustuen, mutta tällöin jätteen määrä on vuodesta toiseen sama eikä kerro todellista vaihtelua. Jätteen määrä on tärkeä mittari seurattaessa kiertotalouden ja materiaalitehokkuuden tavoitteiden toteutumista. Yksittäisen kotitalouden osalta tieto jättemäärästä ja sen kehityksestä saattaisi myös lisätä kiinnostusta jätteiden tehokkaampaan lajitteluun.

Jäteasetus biojäteastioiden pesu

Ympäristönsuojeluviranomainen ei lähtökohtaisesti pidä kannatettavana palvelutasoluonnokseen sisältyvää biojäteastioiden pesemisen siirtymistä maksulliseksi, sillä sen katsotaan heikentävän jätteiden kierrätystä tukevien palvelujen helppoutta ja lajittelun mielekkyyttä. Kiinteistön haltijoiden jätteiden lajittelu- ja kierrätyshaluun vaikuttaa helppoustehtävät, kuten miellyttävä biojäteastiankäyttö. Lisäksi ei voida taata, että biojäteastioita pestään omatoimisesti.

Jos biojätteen astiapesu siirtyisi ylimääräisellä maksulla katettavaksi ja erikseen tilattavaksi, on suuri riski, että jäteastioille tarvittavaa pesua ei tilata sen maksullisuuden vuoksi lainkaan. Lisäksi on aito riski, että biojäteastioita ei pestä myöskään oma-aloitteisesti siinä tilanteessa, jos maksullinen astian pesu jätetään tilaamatta.

Ympäristönsuojeluviranomainen ei voi valvoa sitä, pestäänkö biojäteastiat asianmukaisesti ja siten, että haittaa esim. naapureille ei aiheutuisi. Kun astian peseminen kuuluu osaksi biojätteen keräyksen palvelua (sisältyen palvelun perusmaksuun) ja siitä vastaa jätehuollon palvelua tarjoava yhtiö, voi ympäristönsuojeluviranomainen luottaa siihen, että astioiden pesu tapahtuu asianmukaisesti sääntelyn edellyttämällä tavalla.

Sako- ja umpikaivolietteiden jätehuolto

Haja-asutusalueiden saostus- ja umpisäiliölietteiden tyhjennysten osalta on tärkeää pitää tyhjennyksien hintataso kohtuullisena ja tarveharkintaan perustuvana tyhjennyksenä kiinteistöille. Kiinteistönhaltijoita tulee tiedottaa kattavasti lietteiden tyhjennys- ja kuljetuspalvelun muutoksesta, aikataulusta, tyhjennyspalveluista ja maksuista.

Viestintä

Viestintä jätehuollon palveluista ja niiden saavutettavuudesta on tärkeää ja tulee olla jatkuvaa sekä riittävällä tavalla resursoitu. Jätteen synnyn ehkäisy ja lajittelu vaativat tietoa ja ohjeistamista. Lajittelun pitää olla helppoa ja kannustavaa ja tätä tulee jatkuvasti kehittää sekä erilliske-räyksen että taksan kautta. Myös koulujen ja päiväkotien neuvonta ja kasvatuksen tukeminen on tärkeää osa kunnallista jätehuollon palvelua.